Kollár redivivus?

Hana Šmahelová — Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha

OPEN ACCESS

V široké paletě témat, jimž se věnuje maďarský literární historik, komparatista a slavista Róbert Kiss Szemán, je zastoupena také česká literatura 19. a 20. století. V knize, kterou přeložila Marcella Husová a vydalo nakladatelství Akropolis (2014), se Szemán zabývá jednou z nejvýraznějších osobností národního obrození — Jánem Kollárem. Již název této publikace ale naznačuje, že se nejedná o tradiční životopisnou monografii. *Slovanský Goethe v Pešti* — jak zní hlavní titul — předznamenává určitý hodnotící přístup odkazující mimo jiné ke kánonu klasiků, s nímž pracuje tradiční literární historiografie. Naproti tomu podtitul — *Ján Kollár a národní emblematismus středoevropských Slovanů* — napovídá, že Kollárovo dílo bude nahlíženo v intencích sémiologie kulturního modelu, v daném případě toho, který byl utvářen nacionálními idejemi první poloviny 19. století.

Oba aspekty zkoumání jsou upřesněny v úvodu, v němž Szemán mimo jiné upozorňuje též na přetrvávající dluh kollárovského bádání, který má podle něho spočívat v tom, že Kollárovo dílo dosud nebylo uchopeno v jednotě všech tří oblastí, jež se v něm prostupují, a sice oblasti básnické, vědecké a kazatelské. Zaměření svého výkladu formuluje Szemán takto: „Spolu s filologickou přesností bylo mou snahou i dodržet původní originální inspirace literárních, duchovních a vědeckých děl, jejich ideové náplně a na podkladě textu samého rozkrýt a ozřejmit v něm se skrývající důležité obsahy“ (s. 10). Zmíněným „inspiracím“ je věnována první část knihy nazvaná *Kollárova anamnéza duchovního pastýře, vědce a umělce*. Szemán sleduje toto téma od Kollárova příchodu do Pešti v roce 1821, podrobně líčí zejména složité poměry v národnostně smíšeném evangelickém sboru, s nimiž se mladý kazatel jen s velkými obtížemi, leč vytrvale, dlouhá léta potýkal. Kollára-vědce představuje prostřednictvím kázání *Dobré vlastnosti národu slovanského*. Těžiště této podkapitoly spočívá v komparaci Kollárova textu se studií maďarského duchovního Jánose Horvátha *O náboženských a mravních stádiích dávných Maďarů*, která byla v roce 1817 otištěna v časopise *Tudományos Gyüjtemémy* (Vědecký sborník) a o němž Szemán tvrdí, že „v té době udával po víc jak čtvrtstoletí myšlenkový směr vyvíjejícím se moderním středoevropským národům“ (s. 33). Představení Horváthova pojednání jako určité předlohy, z níž Kollár čerpal jednotlivé charakteristiky, je nejen přesvědčivé, ale i cenné tím, že zaznamenává i to, v čem se Kollár od maďarské předlohy odchyluje k tématům a motivům slovanského nacionalismu. Szemánovi nejde však jen o rozšíření faktografie. Tímto odhalením maďarských literárních zdrojů, jež se podle autora podílely na učenecké rovině všech Kollárových děl (včetně básní, cestopisu, archeologických a jazykových pojednání), chce Szemán rovněž upozornit na určitý metodologický problém kollárovského bádání, jak je patrné například z následujícího komentáře: „Absence zpracovanosti dalších historických pramenů kollárovskou sekundární literaturou roste přímou úměrou s využíváním pramenů v jeho dílech jazykově neslovanských. Navíc tu existuje paralelně s prameny, na něž jsou činěny odkazy, a s prameny, na něž odkazy činěny nejsou, i další rovina Kollárovy spisovatelské tvorby, jejíž uchopení

pomocí obligátních filologických prostředků se stává velice obtížným, a to navzdory tomu, že je tato rovina díky své přítomnosti v dynamice Kollárova životního odkazu na úrovni autorské invence, následných příkladů atd. dobře vysledovatelná" (s. 43). Pokud snad čtenář pocítí lehkou závrať z těchto krkolomných formulací, následující výklad o další významné osobnosti maďarského národního obrození vše trochu napraví. Istvána Horvátha (1784–1846) představuje Szemán jako „šedou eminenci stojící v pozadí Kollárovy životní tvorby". Z jeho výkladu je patrné, že tento literát a propagátor maďarské jazykové reformy vycházel ve své vlastenecké činnosti z obdobného nacionálně-ideového rozvrhu, jaký sdílel i Kollár. Zásadní rozdíl mezi nimi spočíval však v tom, že oba stáli na opačných stranách národnostního konfliktu v Uhrách, v němž Slováci měli postavení menšiny utlačované Maďary, zatímco pro Maďary představovali hrozbu Němci, případně další slovanské národy (Chorvati). Szemán popisuje polemiky, které Kollár vedl s I. Horváthem na téma filologické (například spor o původ názvu maďarského národa) i politické (vztah Uher k Chorvatsku). Hlavní důraz však klade na názorové paralely, jež mezi oběma osobnostmi existovaly, a to zejména v tom, že oba měli sklony řešit konfliktní národnostní témata na kolbišti učeneckých polemik, zejména v oboru filologie a historie. Szemán v této souvislosti upozorňuje například na Horváthovo etymologizování u místních jmen, v němž shledává základy maďarského zeměpisného a historického emblematismu a připomíná, že stejně postupoval při dokazování starobylosti a geografické rozlehlosti slovanských národů i Kollár. Na základě těchto podobností, včetně využívání společenských styků k propagaci vlastenectví v měšťanských salonech, neváhá Szemán označit Kollára „za slovenského Horvátha" (s. 45). V závěru této kapitoly nelze přehlédnout, že i sám autor se poněkud nechal strhnout axiologií romantického historismu, když svůj výklad o nacionálně motivovaných pseudo-učeneckých polemikách obou vlastenců shrnuje takto: „Co jiného je to, než sama Poezie? Poezie dějin a národa? Takto se na počátku 19. století zrodilo nové vědní odvětví, které stálo na prepozitivistických základech a mohlo národní dějiny a kulturu zkoumat pomocí nových metod. Můžeme je nazvat básnickou neboli imaginární filologií" (s. 56).

Následující sonda, nazvaná *Anamnéza umělce,* vzbuzuje očekávání, že zde se už započne výklad k objasnění onoho „goethovského", a to jak v Kollárově literární činnosti, tak i v ohlasu, který měl v uherské kultuře. Autor začíná biografickou genezí, bere si na pomoc nejprve Kollárovy *Paměti* a reprodukuje z nich vzpomínku na setkání mladého studenta s Goethem, přičemž akcentuje hlavně společný zájem obou o lidovou píseň. Potom ale bez dalších výkladů a hlavně důkazů, jež by byly podloženy analýzou tvůrčího procesu či reflexí odlišných diskurzů, Szemán už pouze konstatuje, že „Goethe tvořící v četných uměleckých žánrech a zběhlý také v četných odvětvích umění a věd, se Kollárovi svým požadavkem encyklopedičnosti životního odkazu stal vzorem" (s. 58). Stejným způsobem, to znamená zcela bez argumentace a podrobnějšího komentáře, předkládá autor k věření svoji tezi o iniciační roli J. W. Goetha také v případě Kollárovy ideje slovanské vzájemnosti, a dokonce i v tématech jeho kázání. V čem konkrétně měla tato iniciace spočívat, zůstává však bez vysvětlení. Skutečnost, že postoje jako vlastenectví a vztah k náboženství, jež byly jádrem Kollárových aktivit, znamenaly v jeho diskurzu už něco docela jiného, než v diskurzu Goethově, autora zřejmě nijak netrápila. Stranou pozornosti tak zůstala i sekundární literatura zabývající se Goethovou pozicí v německé a evropské literatuře, stejně jako

studie, které Kollárův nacionalismus sledují v souvislostech Herderova vlivu na slovanské národy, včetně těch, které byly součástí rakouské monarchie.[1]

Porovnávání obou osobností a poměřování jejich společenského vlivu je otázka mnohem komplikovanější, než jak ji podává Szemán. Sotva na ni mohou dát odpověď pouhé prvoplánové shody na základě několika vnějších, z komplexity obou osobností vytržených jevů (například bohatá korespondence či míra vlivu na okolí). Nejde ani o to, jak širokými encyklopedickými znalostmi oba básníci disponovali: podstatné je, z jakých zdrojů jejich názory a projevy vycházely — jaká byla jejich „anamnéza" — a jakou funkci v daném dobovém diskurzu plnily. Teprve na základě posouzení těchto aspektů lze zvažovat, na jaké rovině jejich myšlenkového světa (a zda vůbec) lze vyznačit nějaké paralely.[2] Pokud bychom si například jako společné východisko stanovili zakotvenost obou osobností v osvícenském pojetí antiky, potom by jistě bylo možné poměřovat jejich vztah ke klasicismu a případně i k některým projevům romantismu (ostatně ani Goethe pro ně neměl příliš pochopení).[3] Místo toho je hlavním Szemánovým důkazem o příbuznosti mezi Goethem a Kollárem soupis Kollárových publikací v chronologickém sledu, včetně stránkového rozsahu a stručné anotace týkající se obsahu (viz s. 59–64). Lehkou bizarnost tohoto pojetí argumentace k tezi o „slovanskému Goethovi" dokonává závěrečný komentář: „‚Slovanský Goethe', zde vyjmenován ve stručnosti a seznamovitě, pouze některými svými díly, která jsou pouhým poměrným zlomkem jeho celkového tvůrčího odkazu tvořeného množstvím slavnostních a příležitostných církevních projevů, korespondencí, čítající celé svazky, slabikářů, deníků pastorační činnosti, zápisků o církevním sboru atd., nemluvě ani o dílech, jež se ztratila či byla zničena" (s. 64). Obávám se, že i kdyby byl Kollár „vyjmenován" do posledního písmene své pozůstalosti, sotva by to při zvoleném postupu stačilo k proměně rétorické floskule v obhajitelný historický poznatek.

Další část knihy tvoří kapitoly věnované Kollárově básnické činnosti, přesněji řečeno skladbě *Slávy dcera*.[4] Zatímco Goethe už definitivně zmizel, na scénu nyní vstupují někteří představitelé humanistického a barokního básnictví v Uhrách, v jejichž dílech lze podle Szemána objevit zdroj některých toposů Kollárových básních. První

1 Srov. například: Peter Drews: *Herder und Slaven: Materialien zur Wirkungsgeschichte bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts*. Sagner, München 1990. Zejména v kapitole *Slowakei* (s. 156–169) je podrobně sledován ohlas Herderových myšlenek v Kollárově *Slávy dceři*, ve *Výkladu* k této sbírce, jakož i v kázáních a statích, včetně stati o maďarizaci Slováků, která byla otištěna též v *Čechoslavu* (1822). Je s podivem, že Szemán tuto Kollárovu stať vůbec nezmiňuje, ačkoli se přímo týkala národnostní situace v Uhrách a také vyvolala značný — pozitivní i negativní — ohlas (srov. Jan Jakubec, in *Literatura česká devatenáctého století* II. Praha 1917, s. 339–340).

2 Z bohaté literatury k tomuto tématu připomeňme alespoň: Günter Niggl: *Studien zur Goethezeit*. Duncker & Humblot, Berlin 2001 (Schriften zur Literaturwissenschaft, sv. 17); Wilhelm Vosskamp: Klassik als Epoche. Zur Typologie und Funktion der Weimarer Klassik, In: Reinhart Herzog — Reinhart Koselleck (eds.): *Epochenschwelle und Epochenbewusstsein. Poetik und Hermeneutik*. Wilhelm Fink, München 1987, s. 493–514.

3 Jedním z mnoha možných východisek k této otázce může být například studie Arne Nováka *Básnický sloh Předzpěvu k „Slávy dceři"* (*Listy filologické* 57, 1930, s. 199–209).

4 Jinými Kollárovými básněmi, jako jsou kupříkladu *Královédvorský rukopis, Vlastenec* nebo *Nápisy*, se už Szemán nezabývá.

na řadě je původem český humanistický básník a pobělohorský emigrant usazený v Trenčíně Jacob Jakobeaus, z jehož jediné dochované skladby *Gentis Slavonicae lacrumae* měl Kollár citovat v *Národniech spievankách* (1834). Při sledování této humanistické a později též barokní linie obrazných označení „naříkající vlasti" (*Querela Hungariae*) se autor opírá o maďarské studie literárních toposů v starším písemnictví (A. Tarnai, I. Mihály, viz s. 71–75). Szemán popisuje řadu starších latinských předloh, u nichž je pravděpodobné, že je Kollár znal a na mnoha ukázkách přesvědčivě dovozuje souvislost mezi touto rétorickou figurou a toposem plačící Slávie (*Querela Slavorum*). Sleduje též, jak se v jeho básních starší topos obsahově rozšiřuje a přizpůsobuje nejen realitě slovanského světa, ale také jeho vlastnímu nacionálnímu (hlavně protiněmeckému) zaměření. Samo o sobě znamená zachycení této maďarské stopy ve zkoumání předloh *Slávy dcery* nepochybně rozšíření dosavadního poznání. Přesto však Szemánův zajímavý exkurz vyznívá poněkud do ztracena, protože je veden příliš jednostranně, bez zřetele k dalším možným zdrojům básnických figur. Jde totiž o to, aby se okruh potenciálních možností, jak nahlížet Kollárovo dílo, rozšiřoval, nikoli zužoval. Jestliže je takto izolovaně sledována pouze jedna dílčí linie vlivů z maďarského prostředí, vyvolává to dojem, že jiné Kollárovy vazby — především na německou literaturu a kulturu, ale i na literaturu českou, jako by neexistovaly, nebo měly jen podružnou roli. Přezíráním širšího kontextu, včetně poznatků, které nabízí i česká historiografie, připravuje se autor — paradoxně — mimo jiné i o jednu z možností rozvinout svoji vlastní vlajkovou tezi o Kollárovi jako slovanském Goethovi: jen namátkou, například studie Otokara Fischera o německých předlohách Kollárových básní poskytuje celou řadu dokladů o variacích na motivy z Goethovy poezie; z metodologického hlediska je však inspirativní i Fischerův komentář k způsobu přejímání a variování básnických forem, témat a motivů, který nebyl cizí ani výmarskému klasikovi.[5] Nejde však o tuto jednu konkrétní studii: mnohem podstatnější je skutečnost, že bez zohlednění předcházejícího poznání, jakož i bez reflexe teoretických předpokladů uvažování, ztrácí výklad nejen inspirační potenciál, ale podobně jako kdysi Kollárovy iluze o slovanské vzájemnosti kontakt s realitou — v tomto případě s literárněvědným diskurzem.

V následujících úvahách nad *Slávy dcerou* je klíčovým pojmem, ale zároveň i kamenem úrazu *emblematismus*. Szemán s tímto označením pracuje, jako by nešlo o termín, jenž je odvozen z teoretické konstrukce (obecně sémiotika, úžeji teorie symbolů a reprezentací) a umožňuje postihnout proměnu určitých reálií, míst či artefaktů v nositele (znak) kolektivně sdílených hodnot a ideologicky motivovaných představ. Naproti tomu v Szemánově podání je emblematismus reálný společenský úkaz, existující stejně jednoznačně a ověřitelně jako epidemie neštovic nebo politický program. Tak se například dočítáme, že „úsilím emblematismu bylo využití a vstřebání tradic jednotlivých slovanských národů" (s. 86); jakmile ale „došlo k vytvoření národního emblematismu" (tamtéž), začaly se dít věci: „národní emblematismus jako celek i nadále vzkvétal a svou vládu rozšiřoval na stále nové a nové vědní oblasti" (s. 95); všechno však bylo pod kontrolou a mělo svůj plán: „Nejdůležitějším úkolem jmenovaných vědních oblastí emblematismu bylo zalidnit určitý národ členy vlastního spo-

5 Otokar Fischer: K předlohám „Slávy dcery". *Listy filologické* 57, 1930, s. 290–299, též in týž: *Literární studie a stati* I, eds. Josef Čermák a Emanuel Macek. FF UK, Praha 2014, s. 484–492.

lečenství [sic!] a území vyznačená národní emblematickou geografií naplnit životy, a tak je připojit k určeným topografickým konfiguracím, spoluvytvářejícím spolu s dalšími prvky součást národního života“ (s. 95). Slova mohou být zrádná a špatný překlad už jen dokoná, co začalo v houštině nepřehledných, zamlžujících nebo přímo zkreslujících formulací. Jeden příklad za všechny: „Prehistorický moment ve slově ‚země‘ je obohacován pojmem lidovosti spjaté s naturfilozofií doby osvícenství. Tato lidovost byla oním fenoménem, který přispěl k tomu, že z národnostních skupin ve střední Evropě, odlišených jazykovými a etnickými znaky, mohly vzniknout moderní národy“ (s. 82).

Používání pojmu *emblematismus* jako univerzální nálepky na všechny Kollárovy projekce nacionálně ideologických představ do fiktivního univerza (geografického i kulturního) slovanského světa vystačí sotva na vnější popis jednotlivostí.[6] S touto dosti problematickou metodologickou konstrukcí je přitom svázána důležitá teze, jež také předznamenává další výklad: podle Szemána je uspořádání *Slávy dcery* — to znamená postupné rozšiřování sbírky a připojení *Výkladu* — podřízeno „vyššímu principu uspořádání“, za který je třeba považovat „formu moderního národního slovanského emblematismu, jež tkví svými kořeny v baroku, a jehož nejdůležitějším principem a poměřovacím bodem se stává — řečeno jeho, kollárovskou terminologií — ‚*národní nenávist*‘“ (s. 100).

Odhlédněme již raději od velice problematické redukce různorodých zdrojů Kollárova způsobu vyjadřování, a obraťme pozornost k autorovu odhodlání uchopit Kollárův životní odkaz „imanentní formou“ (s. 100), což má být způsob, jak v něm odkrýt „některá charakteristická, obecně platná specifika“ (s. 101). Tomuto úsilí je věnovaná kapitola čtvrtá — *Slovanské/slovenské peklo*. Čtenář si však bude marně lámat hlavu, proč je její úvodní část nazvaná *Pozice písně v životním odkazu*, když o písni zde nepadne slovo. Trocha tajemství nezaškodí, avšak způsob, jímž jsou ona hledaná specifika určena v *imaginárnosti* a *synkretismu*, ukazuje na mnohem závažnější problém. Setkali jsme se s ním už v souvislosti s pojmem *emblematismus* a i nyní se opět ukazuje, že terminologie není pro autora prostředkem ke konkretizaci vlastního interpretačního postupu, nýbrž že je chápána jako danost a vlastní předmět evidence. Není divu, že takový postup končí popisem, či přesněji řečeno, převyprávěním motivů jednotlivých sonetů. Avizovaná imanence, specifika a principy berou už definitivně za své v podkapitole *Emblematický národní zákoník a výkon trestu* (s. 105–140), která obsahuje jakýsi katalog „hříchů“, jež jsou roztříděny do kategorií, jejich výskyt je vyčíslen a posléze jsou obsahy těchto motivů v jednotlivých znělkách popsány a vysvětleny z hlediska jejich historických předobrazů. Odpověď na otázku po smyslu tohoto počínání jsem nenalezla.

Poutní zastavení slovanského národního exodu (5. kapitola, s. 141–165) dává tušit jakousi blíže neurčenou pohromu, jež měla stihnout slovanské národy. Ve skutečnosti se za poněkud enigmatickým názvem skrývá nové téma, s nímž se výklad přechyluje

6 Širší historický kontext emblematiky v Kollárově *Slávy dceři*, jakož i nosnou teoretickou koncepci pro uchopení tohoto jevu, nabízí například studie Ludgera Udolpha *Die Raumkonzeption in Jan Kollárs Slávy dcera* (in Dalibor Tureček — Zuzana Urválková /eds./: *Mezi texty a metodami. Národní a univerzální v české literatuře 19. století*. Periplum, Olomouc 2006, s. 161–171).

k biografické rovině Kollárova díla. Szemán vychází z předpokladu, že *exodus* je jedním z ústředních motivů Kollárovy životní dráhy a umělecké tvorby, a snaží se tuto myšlenku doložit na základě hlavně psychologizujícího vyhodnocování životopisných událostí (například odchod z domova, zahraniční cesty) a hledá k nim korelace jak v Kollárově kazatelství, tak i v jeho básních. Jeden z klíčových momentů popisuje takto: „Podle svědectví v *Pamětech* došlo k prvnímu významnému aktu exodu jako důsledku konfliktu s otcem. Získání vědění umožněného kulturní vzdělaností o výhře v sázce antagonismu otec versus syn nepostrádající ani archetypy charakterů a s tím spojené i nabytí vědění o svobodě, byly to, co mladíkovi změnou společenského stavu zaručilo možnost získat takovou moc, díky jejíž síle se mohl nad svého otce vyšvihnout" (s. 143). Postupně se však ukazuje, že těžiště celého výkladu, a tedy i onen avizovaný „slovanský/slovenský exodus", souvisí s Kollárovou ideou slovanské vzájemnosti, kterou Szemán interpretuje jako vizi o zaslíbené zemi, do níž Kollár-kazatel, učenec a básník vyvede svůj lid (s. 166). Rozpracování toho tématu je zde ještě o poznání zmatenější než v předchozích kapitolách: pojednání o ideovém konceptu slovanské vzájemnosti střídá partie s takřka beletristickým popisem cesty do Itálie, následuje exkurz k biblickým motivům v básních, který se posléze zase vrací ke Kollárově nacionální koncepci, tentokrát ale k jejímu zrodu, což Szemán popisuje takto: „Když na počátku 20. let přijel do Pešti mladý kaplan, aby tu jako pastýř sehnal své roztroušené stádo, ukázalo se mu nezbytné vytvořit za tím účelem ideologii o vzájemnosti postavenou na základech slovanského pokrevenství a jazyka" (s. 158). V této souvislosti se můžeme též dočíst, že Kollárovo jazykové novotářství „je ve své podstatě modernizace racionalistů, která vedla k vytvoření jednotných národních literárních jazyků většiny středoevropských jazyků" (s. 159). Suverénní zkratka, s níž se autor vyjadřuje k složitým jazykovým aspektům různých typů nacionálních hnutí, vzbuzuje nejen úžas, ale také nejistotu a rozpaky nad tím, co si potom počít s odlišnými názory, o nichž svědčí například Jungmannova úpěnlivá prosba, s níž se obrátil na Kollára v dopise z 26. 4. 1836: „Příteli, já Vás srdečně miluji a Vás sobě velice vážím, ale mám do Vás tu stížnost, že novotami svými jako zlý genius na veškeré spisovatelstvo působíte. […] Tím kázáním, které jsem onehdy spatřil, stavěti počal jste chineskou zeď mezi Čechy a Slováky. V tom já vidím konečnou již záhubu obojí literatury, alespoň škodu nenahraditelnou".[7]

Robert Kiss Szemán se snaží vyprávět jiný příběh. V něm nejenže není místo pro tak důležitý faktor Kollárova působení, jakým bylo české obrodné hnutí, ale chybí v něm jak reflexe širšího kontextu nacionálních hnutí, tak i kontextu Kollárova básnického vyjadřování. Tato problematika se odsouvá do jakéhosi mlžného a hlavně velice vágně naznačeného pozadí, které nemá rušit Kollárův obraz tak, jak ho vidí a zřejmě za jedině správný považuje sám autor: nejprve jako osobnost takřka Goethova formátu, jejíž dílo však v průběhu předminulého století postihla „eroze", a to i za vydatného přispění pozitivistické historiografie (s. 170); je to také postava básníka a učence, jež tkví svými kořeny v maďarské literatuře, ale zároveň se jako Slovák vůči tomuto prostředí musí neustále vymezovat; konečně je zde Kollár v roli proroka slovanské vzájemnosti, který sice statečně čelí hned dvěma národnostním hrozbám —

7 *Dopisy Josefa Jungmanna Janu Kollárovi*, ed. Antonín Jaroslav Vrťátko. *Časopis Musea království českého* 54, 1880, s. 38–59, 196–218, zde s. 210–211.

maďarské a německé — ale přitom nejhlubší zklamání mu způsobí vlastní slovenský národ, když přijme jazykovou odluku a v roce 1848 ho dokonce soudí jako nepřítele a zastánce monarchie. Kollárův slovanský mýtus se sice alespoň částečně stal součástí kulturní tradice některých národů, nikoli však jeho dílo, v němž se tato fikce zrodila.

Při akcentování těchto paradoxů a nečekaných zvratů představuje Kollárův život opravdu silné téma. V Szemánově podání, jemuž mimo jiné chybí soudržná výkladové linie, se však rozdrobilo v chaotickou tříšť detailů, prvoplánových popisů a neodůvodněných tvrzení, z níž nepřehlédnutelně vyčnívají jen syntakticky a mnohdy i logicky vykloubené formulace. Nedokážu posoudit, do jaké míry je příčinou nápadně nízké stylistické a jazykové úrovně knihy již její originální verze. I když se zdá být pravděpodobné, že průzračným stylem vyjadřování nevynikala, v žádném případě nelze omluvit podobu, kterou dal této knize překlad. Uvedené citáty jsou jen malou ukázkou vyjadřování, které je plné hrubých prohřešků nejen proti češtině, ale i proti obyčejné komunikativnosti. Ani se nechce věřit, že nakladatelství proslulé pečlivou redakční přípravou svých publikací poskytlo takovému textu imprimatur.

AD:

Róbert Kiss Szemán: *Slovanský Goethe v Pešti. Ján Kollár a národní emblematismus středoevropských Slovanů*, přel. Marcella Husová. Akropolis, Praha 2014. 209 s.